

ПАМЯТКА
для
РУСКИХ РОБІТНИКІВ
в Німеччині, Франції, Сполучених
Державах, Канаді, Бразилії і Аргентині

написав

МИТРОПОЛИТ

АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ

Ж О В К В А
Печатня оо. Василиян
1912.

ПАМЯТКА
для
РУСКИХ РОБІТНИКІВ
в Німеччині, Франції, Сполучених
Державах, Канаді, Бразилії і Аргентині

написав

МИТРОПОЛИТ

АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ

Ж О В К В А
Печатня оо. Василиян
1912.

Вступне слово.

Їдете в незнаний для себе край. За божою ласкою і при добрій а усильній праці з вашої сторони можете віднести немалий хосен, заробити досить грошей і не одного хосенного навчити ся від Німців чи Французів і Англійців. Ті народи так високо стоять в культурі, так мудро вміють працювати і вчити ся, що можна многої від них навчити ся. Але при тій подорожі можете богато стратити. Якщо Бог сего Вашого діла не поблагословить, оно Вам і не поведе ся. Не оден, що з великими надіями йшов в чужину на роботу, марно згинув. Неоден при тяжкій роботі стратив здоровле, вернув домів калікою, жебраком; а ще інші дістали ся в таку неволю, що хотій ціле жите тужать за домом, за селом, домів вернути не можуть.

Важна се для Вас Братя і Сестри, важна для Вас дорогі діти річ, щобисьте з Богом зачинали і на вступі самім виєднали собі Боже благословене на далеку подорож і на

довго-місячне а може часом і довголітнє перебуване поза вітцівською хатою. Не можу нікого намовляти до виїзду з дому, але того й нікому не хочу боронити. Не можу намовляти, бо за часто лучає ся, що виїзд на роботу до Німеччини, або Америки випадає на таке нещастє для наших людей, що о гірше, о більше трудно. Але й не хочу і не могу боронити і здержувати, бо ті, що розум свій мають або суть повнолітні, або з позволенем і благословенем родичів в съвіт пускають ся, самі за себе відповідають, свою долю мають якби в своїх руках. В великій часті від Вас самих залежить чи далека подорож, чи робота на чужині на добро Ваше вийде, чи на нещастє.

Але коли Ви вже хату опустили, не хочу Вас лишити без слова вітцівського напімнення і заохоти, без Божого Слова, котре най буде Вам товаришом, нехай від злого Вас стереже, так, як Архангел Рафаїл був товаришем подорожи молодого Товії.

Той, що пише ті слова, що сю книжочку для Вас написав, ваш душпастир, Архієрей. Що дня молю Всешинього Бога, щоби Вас стеріг від злого, щоб не дав Вам зійти на манівці гріха чи невіри. Днесь же особлившим способом падаючи у стіп Божого жертвенника, віддаю вас всіх невичерпному милосердію, безконечній любові Божественного Серця Христового; віддаю Вас під съв. Покров Пресльв. Пренепорочно Зачатої Богородицї Діви і прошу Всемогучого

Бога, щоби дав Вам ясно пізнавати і уникати небезпеченьств, на які Ви наражені, щобисьте не стратили Божої ласки і в здоровлю, в силі, з добрим зарібком і здобутою за границею просвітою вертали домів.

Бо треба Вам домів вертати. Не добре роблять ті, що ту в Галичині продають ґрунт, хату, і так їдуть в далекий сьвіт. Випускають з рук то, що мають, а не знаці, що їх чекає на чужині. При такім виїзді то і зло продають ґрунт і хату, та шкодять всім людям в громаді, бо як своя земля не переходить в чужі руки, всі на тім тратять. А вже не годить ся так дбати о своє добро, щоб забувати на вітчину, на своїх. Тому їдьте як хочете, але вертайте невно, не лишайте ся на чужині. Вертайте лучші, богатіші, вертайте з заробленим грошем — з наукою, просвітою, досвідченем. — Не покидайте на все матері своєї, рідної землиці, не забувайте на сю церковцю, в якій Вас охрестили, в якій ви дітьми бували — не віддавайте в чужі руки хати, в котрій Ви прийшли на сьвіт, де родичі повмирали. Не покидайте святих гробів, де спочивають їх кости.

I.

Контракти — Обовязок.

Їдеш на роботу чи на поселене — перша річ, застанови ся добре і порадь ся всіх,

кого лише можеш, чи добре ти робиш і чи варта там їхати. Найменьше радъ ся у агентів, стережи ся їх і не вір з гори нічому, що він тобі розказує і обіцює.

Сумна то на жаль правда, що наші люди по найбільшій частині звикли вже погоджувати свій виїзд за границю рідного краю лише через агента і дають єму повну віру, а порад і осторог других людей і товариств опіки над переселенцями не приймають. Походить то відси, що агенти рай всім обіцюють, котрого нігде на землі нема, а всі другі говорять правду не таку приманчуви, але правду. Хто ще такий неопитний, що думає дійсно найти десь обіцянний рай через агента, відразу платить і їде. Не диво тому, що сотки тисяч наших людей марно пропали.

Бо треба Вам добре знати, що то єсть агент. Заграницні фабрики розкидають великі гроші на те, щоби стягнути до себе наших робітників. Платять від голови по 14 кор. і більше. Агент, котрий достарчить робітників, дістане від фабриканта по 14 кор. або і більше за кожного робітника. Тому агенти не много питаютъ чи робітникови буде добре, а о то одно питаютъ, щоби много робітників десь там загнати, та много заробити грошей. До того раді би агенти і від робітника взяти гроші, хотя ніколи нічого не належить ся агентови від робітника, они є плачені лиші від фабрикантів.

Коли який агент представляє, як десь і красно і добре і заплата велика і всілякі вигоди, не вірте єму. За таке вихвалюване бере великі гроші, то й не дивота, що захвалює.

Буває відай деколи і таке, що агент вербує робітника а не каже єму виразно де, тай контракту не дає; або може й фальшивий. Деякі агенти може так роблять для того, що більше грошей возмуть, як без контракту заженуть де много робітників. А чому так? Бо тим більше агентови, чим менше робітникам. А чому менше робітникам? Бо вже приїхали; вертати нема за що; не знали де дальше їхати; треба таке усліве, таку заплату приняти яку дадуть, треба за що небудь робити.

Тому перша річ, не вір агентови; стережи ся его: а як за границею потреба тобі чи о щось розвідати ся, чи доброї поради, чи якоєсь помочи, то удавай ся чи до съященика, чи до товариств якихсь, от як Товариства съв. Рафаїла, або як декуди якісь католицкі Синдикати або Секретаріати, або бодай якісь бюра посередництва. А такому агентови, що сам на свою руку, то ту, то там людий тягнє, — не вірте і в уклади з ним не входіть.

Не вір також занадто і листам які дістаєш, хотійби навіть були підписані, гейбл нашими людьми. Бо знова так буває, що декотрому з наших людей за то платять, щоби до своїх листи писав та всюо-

дуже захваляєв, навіть і біду і лихі зарібки. Нещасний пише, щоб гроші за лист заробити, пише що добре, хотяй ему зле; а може хоче тебе потягнути, бо думає, що лучшє стане, як вас буде більше; а ти як повіриш, поїдеш, буде тобі зле, як і ему зле. Хиба вже певно знаєш чоловіка, і знаєш, що тебе не схоче дурити.

А коли контракт дістаєш, добре застанови ся до чого обовязуєш ся; бо як зобов'яжеш ся, то вже мусиш слова додержати і не годить ся єго ломати.

Контракту не підписуйте, як не розумієте єго добре. — В контракті треба жадати ціле удержане — котре депутатом називають. Найгірше тоді, коли робітник має за харч платити дозорцям Ауфзеерам — бо за лихе удержане прийде ся ему дорого платити. Дуже зле та небезпечно, коли такий Ауфзеер є предпринемцею і сам контракт з робітником підписує, то є, если контракт не підписує чи фабрика, чи домінум, чи директор, але приватний чоловік.

Контракт кождий, умова на тім полягає, що з обох сторін один другому обовязує ся щось дати, або щось зробити; а другий обітницю приймає і за ту обітницю обовязує ся зі своєї сторони своє дати або своє зробити. Прим.: Фабрикант чи власитель землі або компанії обіцює робітникovi за роботу таку або таку заплату і харч, поменшане і все як в контракті

стоїть. А робітник зі своєї сторони, припиняє туту обітницю і обовязує ся до роботи на так довгий час, по тілько годин денно, з такими перервами, як всео в контракті записано. Обовязок який з такого контракту лишає ся, на обі сторони однаково обовязує. Обовязаний пан совітно виплачувати зарплату і не жадати більшої роботи як записано, і всео давати як в контракті записано. А робітник зі своєї сторони, обовязаний совітно і добре сповнити все то, до чого обовязав ся. І одному після Божого закона, по справедливости не вільно здержувати заплати; і другому не вільно здержати, або перед часом перервати і покинути роботу. Можеш наперед не обовязувати ся, можеш жадати ліпшої платні, або більше вільних днів, але коли ти обовязав ся, так мусиш і додержати.

Коли контракту наші робітники не додержують, або, як то часом деякі роблять, що в середині умовленого часу роботу покине, а може до того і гроші на перед за роботу возьме, то не лише грішать і кривдять того з ким умовили ся, але крім того єще шкодять собі самим і всім іншим робітникам, бо кому рускі робітники раз і другий так зробять, той вже Русинів буде бояти ся, тай не прийме до роботи. Уцтивість і чесність в виконаню обовязків, се перша прікмета честного та доброго робітника, а річ ясна, люди лиши добрих робітників цінятъ, лиш добрий робітник знайде добре зарібки.

В Німеччині звичайно так буває, що хлібодавця задержує 20 або 30 марок кавції, як робітник утікне перед закінченням часом умови, то кавція пропаде.

В контрактах повинно бути означене, які свята вільно робітниками святкувати. Як то неописане, то робітники, святкуючи свята яких собі в контракті не засторегли, наражають ся на страту а може і на грошеві карти, если би в контракті такі карти за усунене ся від роботи були постановлені, хоть в Німеччині умова така з робітником о грошеву кару є заказана і не важна. Для того мусите добре знати на які дни святочні контракт вам позвалияє. І знова треба вам знати, як маєте святкувати свято, що не є застережене в контракті. Не по-дібно застерігати собі всі свята, бо через таке, руский робітник бувби о стілько гіршими від інших робітників, о скілько би святкував більше днів; а за такс знова мусів би діставати й меншу заплату.

До руских єпископів в Галичині з ріжніх сторін відносилися і робітники і священики-місіонари, і хлібодавці з запитаннями, до яких наїважніших празників рускі робітники з церковного права обовязані і якби то можливо зробили, щоби не мали обовязку всі празники святкувати і через те не за много тратили. Тому то, всі три Галицькі єпископи разом видали розпоряджене, яке Вам навколо ваші оо. духовні оголосили. Ми постановили, що рускі робітни-

ки, котрі за границею працюють, мають обов'язок в контрактах застерігати собі съвятковане лиш тих празників: Різдва, Йордану, Благовіщення і Чесного Хреста. Єпископи позволяють їм всі прочі Празники съвяткувати в неділю найближчу по Празнику, або тоді, коли ціла людність в околици їх празнує. В контракті проте повинно бути виражене, що в дні 7. січня (після нового стилю) і 19. січня (н. ст.), 7. цвітня і 28. вересня вільно робітником до роботи не прийти. В інші дни съвяточні вільно робити. Празник треба відсвяткувати чи в неділі чи тоді, коли той сам празник в околици обходять.

Очевидна річ, церковна влада не боронить вам інші дни съвяточні собі застерегати, але якщо хто не застереже собі, то вже ему вільно працювати, тай повинен контракту додержати.

Важна се річ в житю сповнити всі свої обов'язки взглядом людей совітно і честно. Важна се річ уходити перед людьми за чоловіка, що як слово скаже то і додержить; сто раз ще важніша річ, сповнити свої обов'язки зглядом Бога; цінніше і важніше добро, коли Бог на небі о кім знає, що є вірним слугою і добрим робітником.

Трудимо ся, працюємо, щоб заслужити собі на дочасну заплату, котра скоро переминається так само, як той округлий грішкачається і гине; а так часто забуваемо на заплату, котру Бог обіцяв тим, що вірно

сповнять задачу свого житя, скінчать съяту Божу роботу над власною душою.

II.

Зложений гріш.

А коли дістанете зароблену заплату, шануйте гріш, складайте сотик до сотика, щоби Вам не пропадав марно, щоби вернувшись домів, ви могли купити собі за него чи хату, чи ґрунт, або спомочи ним родичів. Велика пустота тяжко зароблений гріш видавати на дурні забави, або на піянство, або на гру в карти або в кулі. Пуста річ убирати ся занадто стройно і видавати гроші на дитинні забавки, на цукерки, на шкелка, що съвітяться, а до кількох днів побують ся, будуть зіпсуті, або страчені.

Є на съвіті преріжні великі сили, що доказали чудів. В чужих краях більше, чим у нас, можете видіти такі чуда. Великі чудові палати, чудесні церкви, що гей до неба взносять ся, вежі так високі, а тонкі, що їх вершка ледве добавуєш, предовгі мости кинені над широкими як море ріками; всілякі фабрики і копальні і кораблі величезні і канали на сотки миль довгі, і железніці що переносять в короткім часі чоловіка і страшні тягари з одного кінця съвіта на другий. Коли ви такі дива бачили, чи ви коли запитали, які то безмірні сили таких чудів по съвіті доконали? Може не

запитали, та може ані не здогадаєте ся. Якаж то страшна, яка могуча сила, переносить в тих величезних кораблях, тисячі і тисячі людей через широке і далеке море і то в кількох чи кільканайцяти днях. І якаж то сила?

Відай не інъша як лиш розум людский і людска ощадність. Розум ті чуда обдумав. Людский розум, але не який будь, а розум просвічений, бистрий, працьовитий, а розум, що знав до чого йде і на боки не оглядав ся. Але і розум самий не много зділає, если не поможе ощадність, котра людям каже дрібні гроші до купи збирати, а зібрани гроші ріжних людей знова складає, збирає, і так грішми многих тай працею многих доконує того, чого давно людям ані не снило ся.

Подібно, дорогий Брате, може бути і в твоїм житю. Ти заробив, щади; видавай лиш те, що конечне, решту складай, але складай так, щоб тобі хто єї не взяв, складай чи до каси, чи у родичів, чи як там.

Варта добре застановити ся і добре розвідати ся і порадити ся як то гроші задержувати, відай таки найлучше почтою до дому відсылати, а найгірше віддати якому агентови, або малому банкови, бо звикло пропаде. Почтою, то майже ніколи не пропаде, та може найменьше коштує, а певно найбезпечніше. Коли приміром з Німеччини хто до Австрії посилає 100 марок, то

ту виплатять 117 К. 50 сот. а то коштує лише 50 феніків.

Хоче хто ті гроші вибрести, най видає але мудро не по дурному, най приміром видає на те, щоби більше просвітити ся, навчити ся як працювати, щоби більше заробити, щоби стати мудрійшим, більше просвітити ся. Ісли на те видає хто гроші, то вернуть ся, ще і з процентом.

Коли маєш більше грошей, не забувай і на убогих.

А знаєш що милостиня то скарбниця, сьвята Божа скарбниця перехована в руках Ісуса Христа.

Кождий гріш даний убогому, кожда милостиня і кожде добре діло, се так, як гріш, зложений в скарбниці вічности, в руки самого Ісуса Христа. Кождий сотик там зложений віднайде ся тоді, коли Бог віддасть кождому після его діл. За кожде, і за найменше добре діло зділане в Божій ласці, належить ся нам заплата. Шклянка води дана убогому, кусник хліба, добре слово, коротка молитва, добрий примір, сповнене кожного, хочби і як малого обовязку, всею то добрі діла, за котрі не мине нас заплата в небі, если лишень жиємо в Божій благодаті після Христового закона, без тяжкого гріха на душі і если витреваемо в Божій ласці до смерти і без тяжкого гріха зійдемо з сего сьвіта. Ісус Христос сказав: „Дадіть милостыню, сотворите себѣ влагалища не ветшायши, скрібніце ненесквідкою на небесахъ, идже татъ не

приніжатсѧ, ни мόль растлѣватсѧ“ (Лук. XII, 33.). Давайте милостиню, приготовіть собі мішки, що не старіють ся, скарб, що ніколи не зменшує ся, скарб в небі, де злодій не вкраде, де міль не з'єсть.

III.

Розбій на гладкій дорозі.

Пригадуєте собі певно Христову притчу о Самарянині; як то на дорозі між Єрусалимом і Єрихоном подорожний впав в руки розбійників. Напали на него на рівній дорозі, побили, обробували і зраненого покинули при дорозі.

Знаете до кого подібний той бідний подорожний? Подібний до кождого грішника. На дорозі житя чигають на християнина вороги спасеня, щоби не допустити до Божого царства, сего вишнього небесного Єрусалима. Вороги нападають на чоловіка і рабочуть его. Які то вороги? Найгірші вороги людскої душі то гріхи. А з чогоrabочуть? Зі всіх дібр надприродних, з Божої благодати, з чесноти, з заслуг, зі всього того, що для нас є правдивим, бо вічним богацтвом.

Але може зі всіх гріхів найгіршим ворогом чоловіка то піянство. Нещасний чоловік що попаде ся в руки того розбійника. Зідре з него послідну сорочку, кине его о землю, буде доптати ногами, буде в лиці плювати, обкине болотом, гноем, буде не-

щасного бити, копати і на рівнім гостинци
покине зраненого на посьміховиско людий.

Чи ж так не є? Чи кождий з вас навіть
наймолодший того не видів? Чи не знає
як той лютий ворог, той небезпечний роз-
бійник обходить ся з чоловіком, що попаде
ся ему в руки? Так як кождий тяжкий гріх,
так і сей відбере Божу благодать. А чого
вже піньші гріхи не роблять, піянство чо-
ловікови відбирає розум, відбирає здоровле,
відбирає силу, відбирає честь у людий, від-
бирає часто і весь маєток, всі зароблені
гроші, а часом відбирає і совість чолові-
кови. Як же то часто буває, що нещасний
молодець, що забув ся і віддав душу і тіло
тому проклятому дикому ворогови, кидає
ся як несамовитий, як пажерливий вовк на
невинне ягнятко і робить нещасливою на
ціле жите бідну дівчину, що неосторожно
до него приближила ся.

Кількож то разів буває, що в шалі пі-
янства чоловік майже несвідомий до-
пустить ся злочину, за котрій мусить довгі
літа в криміналі покутувати. Інший по
піяному в бійці і жите стратить і сходить
в гріс з сего сьвіта і на віки може пропа-
дає. Хто ж з Вас того не знає? Наслідки
піянства суть так страшні, що не знати, чи
не ліпше було би чоловікови умерти в мо-
лодім віці, чи не ліпше було би молодцеви
если би хто мінський камінь повісив ему
на шию і кинув в море, як щоби мав стати
піяком.

Будьте ж в тій річи остерожні; не думайте собі, що можна раз другий позволити собі, що раз упити ся, мала річ. Хто вже за першим разом не міг оперти ся покусі, може стати піяком. Як ідеш над пропастию, то один крок фальшивий вистарчить, щоби упасти в безодню і розбити ся.

На чужині же, поміж Німцями, Французами чи Англіками єще більше треба вам стеречи ся того бридкого мерзеного порока. Раз для того, бо піянство уходить поміж культурними народами за великий встид. Порядний чоловік що себе шанує, хотяй би був найубожшим і мало просуваченим, буде встидати ся показатись на улиці з чоловіком, котрий часом упиває ся. Крім того, Русин, що поміж чужими успіє ся, стягає неславу не лише на себе, але на всіх Русинів, існує добре мніння, яке може мати о наших робітниках.

Для того, коли поміж робітниками, де найде ся оден такий, що упиває ся і іншими встид робить, всі прочі повинні кождий з окрема і всі разом, напоминати його і картати і просити, ба, за него і молити ся, аж направить ся і перестане такий встид робити собі, товаришам і всему рускому народові.

Піянство і в тім є гріхом небезпечнішим від інших, що піяк завсіди дає згіршеня; до піянства самим приміром своїм, а часто і намовою людий веде. А кождий з вас, що знає бодай троха катехізм і на

проповідях бував, той розуміє, яка се страшна річ давати згіршене, коли Христос з натиском і напевно сказав, що: „Оүнє ёмъ было бы, ўще жерновъ осёлскїй оближаль бы о быни ёгѡ, и вкёрженъ въ мօре, нёже да соблазнить ѿ малыхъ сиҳъ ёдинаго.“ (Лук. XVII, 2). Згіршене прямо душу убиває. Гіршитель мусить перед судом Божим відповідати за людську душу. Якеж то нещастє для молодого хлопця, для молодої дівчини дістати ся в недобре товариство і научити ся злого.

IV.

Лекольна печера.

Аж страх подумати, дорогі діти, на які небезпеченсьства наражені суть молоді дівчата. Треба вам знати, що всюда поміж людьми крутяться правдиві такі розбійники, що то повинні бути замкнені незннати в яких криміналах. Бо всюда після устав всіх держав, тяжким криміналом карається так звана торговля дівчат.

Отож всюда суть люди, котрі на невинні дівчата сіти заставляють, щоб їх взяти в правдиву неволю і прямо їх продавати так, як на торговлі продають худобу. Безличні ті розбійники мають величезні зиски з твоєї торговлі, для того могутъ бідним а несьвідомим дівчатам великі обітниці робити, давати великі гроші! а ведуть

Їх у нужду гіршу, як у найбіднійшого же-
браха.

Молода робітниця не має через якийсь час роботи, або їде десь сама, або лише на чверть — пів годинки опустить товаришки, являє ся якийсь панок або пані красно убрана, ченна, мила, ба навіть по нашому може говорити і знає околицю з відки дівчина походить і о всю випитує, і готова помочи, і хоче пожичити грошей. Або знов така пані ніби добру службу офірує і ліпше буде платити як кожда іньяша, та обіцює, що у неї в службі дістане ся і красшу і багатшу одяжу і робота буде дуже легонька. Готова би взяти на нічліг, а потреба би їй не одної а дві, три і більше служниць.

Гей, гей, які неколькі суті наставлені на бідну дитину. Най лишенъ повірить, най лиши злакомить ся на легку роботу, або на шовкову сукню і вже бідацтво пропало. Ще хвиля а за нею замкне ся страшна чорна брама смерти.

Вже ніколи не побачить ані матери ані вітця: вже ніколи не зобачить рідного села, ніколи не засьміє ся з товаришками, ніколи вже дружки не будуть илести для неї весільного вінця.

Ліпше, сто рази ліпше було би для неї, якщо би родичі були єї за молоду зложили в зимну землю. Не так страшна була би єї доля, якщо би скажений пес був єї розшарпав. То, що єї тепер чекає, сто раз страшніше від найстрашнішої смерти. Якщо

була би молодою умерла, були би родичі заплакали і єї красненько біло убрали і булиб молили ся за дитинку і потешали ся гадкою, що дитинка в небі щасливою.

А тепер, коли послухала тої ніби доброї пані, коли з нею пішла, дійсно чорна брама смерти за нею замкнула ся і она бідна запала ся в пронастъ такого бруду, такого встиду, такого смроду, що і вспоминати трудно.

А если коли вістка о тім, що непощафна пропала, дісталася до рідного села, родичі з гризоти і зі встиду помруть. Старий батько, стара мати не будуть съміли людям в очи подивитися, не будуть съміли за ню помолитися, і хиба часом, коли не будуть бачили в темній хаті в ночі, гірко заплачутъ над донечкою, которую любили і котрої вже не съміють донькою назвати, як доньку любити.

Уважайте дівчата, не виїзджайте ніколи без позволеня і благословеня родичів. А коли родичі позволять, поблагословлять, тримайтеся товариств тих старших, котрим родичі вас поручили. Самі нігде, ніколи не йдіть. Ніколи нігде самі не ночуйте; стережітъся всякого товариства, де п'ять, грають, танцюють. Стережітъ своєї невинності як ока в голові, як якого великого скарбу.

А ви мужчини, молодці, що маєте до того нагоду і спроможність, стережітъ і ви

ті молоді дівчата, що може з вами десь в фармі чи в фабриці працють. Мужчина повинен бути опікуном невісти. Сором страшний, коли опікун спроневірить ся свому обовязкови і місто стеречи від нещастя, сам в нещасті пхає. Встид і ганьба для мужчини, надувати довіря слабших, невинних, бідних. Згіршти, до злого довести, се гірше, чим убити, се може пхнути в пропасть пропастей, з котрої вже майже нема ратунку. Будьте остережні. Ісли в тій далекій подорожі, задержите ся в чистоті і душі і тіла, коли вернете домів, зможете з Божою благодатию і благословеньством Пречистої і Пренепорочної Діви Марії покласти хату родинного щастя. Бог буде благословити і дасть вам видіти діти ваших дітій і тішити ся тою радостию, найчистшою і найкрасшою радостию, радостию чистої совісти і радостию житя родинного не сплямленого брудом гріха.

Може і таке трафити ся, що хтось буде напаствути наші дівчата і не давати їм спокою. Перший, хто се спостереже, повинен сейчас дати знати поліції. В Німеччині таке напастоване буває тяжко каране. Бо що найменше буде узnanе за замішане домашного супокою (*Hausfriedensbruch*). А якщо при тім було і силоване до злого, то карою був би довголітній кримінал, до 10 літ.

Нема чого бояти ся до поліції донести і самого дозорця, що то в Німеччині *Aufseher* називає ся, бо не буде міг ніяк мстити

ся, а в кождім суді робітник має право жадати переводчика і если сам є оскаржений, оборонця, так само як кождий робітник хорий має право жадати лічения в шпитали, бо кождий є в касі хорих забезпечений. В случаю окаліччя має робітник право до ренти.

В Німеччині є ще і таке право, що поліція заборонює спільногомешкання для робітників мужчин з невістами; жінки і дівчата мають право разом і самі мешкати. Тай то мешкане повинно бути так уряджене, щоб могли ся в нім замикати. Як того нема, то повинна перша ліпша розумна і проворна невіста чи дівчина в поліції поскаржити ся і зажадати щоб все було так зроблене як є приписано.

Може також лучити ся, що поміж робітниці заїде котрась зіпсута а до того може і підплачена, щоби за собою і інші вела на погибель. В такім случаю треба конечно ту зіпсуту викинути, щоби не стало ся так, як Апостол і съв. Евангелист каже, що троха лишень квасу заквашує цілу діжку муки. „*Малъ квасъ всѣ смѣшѣніе кваситъ*“ (І. Галат. V, 9). Одна хора вівця може заразити ціле стадо, від одної зіпсуютої душі многі зіпсують ся, з одного гнилого яблока ціла чвертка зігнє.

V.

Краса білої лелії.

Нема на сьвіті більшої краси, як краса чистого невинного серця і нема на сьвіті більшої радости як радости чистої любови. І нема на сьвіті красшого цвіту, над цвітом білої лелії; і нема на сьвіті більшого скарбу над скарбом родинного щастя, опертою на Божій благодаті; і нема на сьвіті більшої сили як свята християнська родина.

Але щастє християнської родини і щастє чистої любови і щастє невинного серця знайде лиш сей, хто зуміє пошанувати красу невинного серця, красу білої лелії.

Де загніздяться бридкі гусельниці нечесних поглядів, бридких пісень і забав, де на широких гостинцях сьвіта краса білого цвіта невинності буде забризгана болотом, здолтана змисловостю, зірвана і поломана бурями пристрастій, там знайдеся мало щастя і мало правдивої любови і мало згоди, мало щирого серця а передусім мало Божого благословення.

Там, де серце невинне як весняний цвіт до сонця отворює біленькі як сніг листочки, там де серце чисте в простоті віри в дитинячій любові Бога оглядає і купається в промінях сонечних блесків, — там і лиш там родиться та любов невинна і свята, котра є радостю і щастем молодих,

іщо стають перед жертвенником, щоб собі любов досмертну присягати.

Для того будьте остережні молоді, зрозумійте, що хвиля бридкої покуси, то хвиля, в котрій йде о цілісеньке щастє і ваше і інших. Не забувайте, що один бридкий погляд, одно бридке слово, одна хвиля не-чесної забави може сплюмити душу, може стати для неї трутиною, що поволи нищить здоров'я і відбирає жите.

Будьте остережні, будьте чесні, будьте чисті, не марнуйте за молоду молодих ваших сил, молодого здоров'я, молодої краси.

Ви Божі діти, вибрані Христом на те, щоби стати товаришами небесних ангелів. Ви освячені водою святого крещеня; кормлені Пресльв. Тілом Христовим, пете в Причастію Єго Кров. Ваші душі назначені святым пиятном Божого синівства і обдаровані Божою благодатию, що освящає душі. Ви носите на душі печать Дара святого Духа, незатертий знак тайни Миропомазання. Се знак Христових войнів, що йдуть у бій за святу справу, у бій з пристрастями, з гріхами, з безличними злочинами, котрі загрожують християнському народові і кождому з нас з окрема. Ви діти Божі, наслідники Христового царства, потомки святих, живіте достойно вашому званю. „**Достойнш ходите званиѧ, въ нѣже звани быстѣ**“ (Ефес. IV°, 1.) Живіте, як повинні жити християнє і на хвилю не забувайте, що: „**блажени чисті сердцемъ, яко тінъ Бóга очи ратъ**“. (Мат. V^o, 8.).

VI.

Божа робота.

Декому з вас певно видає ся, що се річ немислимо трудна, задержувати так чисте серце. Хочу вам доказати що так не є.

Подумайте, скажіть чи се дуже трудна річ так працювати, як повинен добрий робітник, коли чекає его добра заплата? Правда, що не так дуже. А я вам скажу, що задержати чисте серце і не стратити Божої благодаті, се річ ще лекша. О то одно лиш йде, щоби бути добрым робітником Христовим; сповнити ту Божу роботу, на яку Бог післав нас на цей сьвіт, якої від нас жадає. Та Божа робота, лекша від роботи людскої. Не потреба над нею тілько натрудити ся, кілько мусить не один натрудити ся, щоб заробити що дня на кусень хліба.

А чи Ви знаєте ту Божу роботу, яку маєте Богови принести? Чи ви ту роботу робите, чи та робота поступає, чи хто може вже кінчить її? Мої питання дивують вас. Не один може взагалі не знає, яка се робота, не один може і не спитає о те.

Може не один з вас подібний до парібка-наймита, що вийшов в поле жати для Господаря збіже, тай місто до роботи брати ся, цілком забув по що прийшов. Серп на землі положив і розтягнув ся спати, обудив ся, впкупав ся в потічку, пообідав, закурив, а о роботі ані не думає. Сонечко вже

високо на небі, вже недовго її зайде а єму анї па гадку не прийде по що вийшов в поле.

Християнин, що не знає, яка є та сьвята робота, котру має для Бога робити, як раз до такого немудрого робітника подібний. Чиж може надіяти ся заплати, надгороди за роботу, о якій нічого не думає, не знає. Чиж той лінівий, пустий наймит, за ту свою роботу чи радше за дармоване відбере заплату, чи та робота на що здала?

Так само якщо хто з вас не знає добре, якої сьвятої роботи Христос домагає ся від нас, то певно у тій роботі буде подібний до того дурного парібка.

А може і в його житю, так як в дніні того недбалого наймита сонечко вже високо на небі, може вже на другий бік перехилило ся, може для неодного, для неодної з вас зближає ся вже захід сонця.

Молодець, що з радостю і цікавостю вибирає ся в далекий сьвіт, вже може до хати родинної не верне. Не одного — неодної кости покриє чужа земля, а над могилою ніхто з чужих і не помоліть ся.

І молоді умирають, смерть не питає на літа, бере її несподівано, тай ставляє перед Божий суд.

Тому дорогі Братя, дорогі Сестри, застановіть ся добре над тою Божою роботою, о якій вам тут пишу, щобисьте певно знали і яка се робота і як до неї брати ся і коли постунає.

Робота нашого життя ось така. Осьвятити свою душу через сповнене Божих заповідій, через молитву і прийняття съвятих Тайн. Більше нічого Бог не вимагає, а за ту просту роботу платить вічним житем в небі. Не наймитів се робота а дітий, дітий улюблених, що мають стати ся наслідниками Христового царства, з котрими Христос має поділити ся своїм царством і своєю славою в небі.

І чи ж то трудна річ сповнити Божі заповіді? Чи трудна річ бояти ся Божої карі, а бажати собі, надіяти ся щастя в небі і так памятати на Божі заповіди, щоб в тяжкій річи ніколи не образити Бога.

Христос сказав, що: „*И́го моё блáго, и брéмя моё легкó есть*“ — тягар Божих заповідій, який Христос на нас накладає, то тягар легкий і солодкий для того, що має здоровий розум а щире серце.

А навіть коли оно і тяжким видає ся заховувати Божі заповіді і тяжко не грішити, то на те є спосіб: молитва. Проси у Бога а Бог дастъ, що доси випадало ся тяжким, стане тобі легким; і то, що було прикрим, стане ся милім, а то що було гірким, стане солодким.

VII.

Що Богови належить ся.

Коли чоловік один з другим робить контракт, з обох сторін обов'язують ся щось

дати; чи гроші, чи товар чи хату з ґрунтом, чи роботу. Троха щось подібно заходить поміж людьми а Господом Богом. Коли називаемо святі книги Богом обявленої науки, „Новим і Старим Завітом“, то: слово „Завіт“ значить майже то само що умова або контракт. Бог людям а люді Богови дають і обіцюють. Бог обіцює надгороду в небі, а люди обіцюють сповнити всі свої обовязки.

Бог такий добрий, що від людей більше не жадає як лише одного: сповненя обовязків. Для того той контракт між людьми а Богом не так як інші умови, що їх можна взаємно розвязати, або і не зробити, бо чоловік вже і з роду Божим слугою, наймитом, обовязаний служити, сповнити Божі заповіди. Сама натура кладе на него сей обовязок слухати, служити, заховувати закон.

Если Господь Бог сю людску роботу так принимає, що єще дає і заплату, надгороду, то в тім можемо пізнати безконечну доброту Небесного нашого Отця. Мігби Бог жадати роботи, а не давати ніякої надгороди. Ми в Божих руках як той горнець в руках властителя. Служить горнець в хаті ціле жите, а коли скочеш, коли сподобає ся, береш горнець і кидаеш. І ані на гадку не прийде надгороду за службу горнцеви давати. А ми в руках Божих ще чимсь меншим як той горнець, Богови наша служба ще менше потрібна. Бо если сотворив нас, то на те щоби

показати свою доброту, свою любов; если принимає нашу роботу, то через те не ми Єму робимо ласку а Бог нам.

І сама служба котрої від нас жадає, в тім однім, щоб ми для себе самих заробили на вічне щастє, щоб ми нашу душу так приготували, так вірою і добрими ділами освятили, щоб ми могли дістати ся до неба, до Бога, разом з Ангелами і святыми.

Если проте Бог робить з нами гейби умову, контракт, если обіцює і принимає наші обітниці, то при тій умові ціле добро по нашій стороні і наша власна користь, наш інтерес, наше добро вимагає того від нас самих, щоб ми додержали аж до самої смерті, всіх хотьби найменьших обов'язків взглядом Бога.

Релігія то наше найбільше добро, більше чим само навіть жите, більше чим всі хочби незннати як великі богацтва і добра сего світа. Бо релігія то звязь, що нас з Богом лучить; то та умова, той контракт свяtyй, котрий дає нам право до неба, до вічного щастя. То умова, якою Бог нас за дітей признає, і позвалиє себе Отцем називати. Чим же бувби чоловік, що ту умову зірвав би?

Як же нещасливим чоловік, що не має права називати Бога Отцем, що перестав бути Божою дитиною, стратив право до неба, стратив жите душі і без хісна, без надгороди, без будучності, без надії, без

любови веде марне житє з дня на день, подібний до волоцюги, що не має ані хати, ані пристановища, ані родини, що для всіх есть чужим, і на широкім білтім сьвіті найменьшого кутика не має, щоб міг своїм, рідним назвати.

VIII.

Віра — Боже съвітло з неба.

Ціле щастє, яке нам дає релігія, опирається якби на основі на съв. вірі. Для того першою річию в житю так дбати о съвяту віру, так стеречи того Божого скарбу, щоб нікому не дати вирвати собі віри зі серця. „**Безъ вѣры не возможно оѣгодыти Богъ**“. (Єср. XI, 6). Без віри не можна подобати ся Богови. Віра то перша звязь, яка нас лучить з Богом, то перші слова того Божого письма, котре нам дає право бути Божими дітьми і наслідниками Божого царства.

Віра то Божа сила дана нашим душам, котра нам дає за непомилну правду признавати всю що Бог обявив а католицка Церков до вірування подає.

Божий Син з неба прийшов на землю і став ся чоловіком, щоби научити нас Божої і вічної правди. Сам через себе, а опісля через своїх Апостолів научав людей; відкривав перед ними Божі тайни, котрих люди не могли пізнати без Него. Учив о тім, яким есть Створитель неба і землі, пред-

вічний Бог на небі; і длячого нас Бог створив, і чого від нас жадає; що нас чекає по смерті, і як треба нам жити щоби на віки не пропасти а буті по смерті щасливими.

Але щоби пізнати науку Христову, щоби єї ширим серцем за правду приняти, потреба помочи з неба. Та поміч Божа, той дар з неба то св. віра. Бог дає єї кождій дитині в хвилі съв. крещеня; длятого дітям легко приходить за правду узнати всю що Бог обявив, хотяй то правди високі, далеко понад розум людський. А однак з Божою помочию, дитина, коли в школі учитъ ся катехізму, відразу^{*} вірить, знає що наука котрої съвяценик учитъ, то не єго відумка, то правда Божа з неба; то наука предвічного Божого Сина; то наука св. Апостолів, для котрої св. Мученики кров проливали, і котрої св. Отці учили і котру по цілім съвіті голоситъ свята Божа Церков, установлена через Христа Спасителя, котра в імя Боже всім народам съвіта і по всі часи проповідає Боже слово.

Божа правда так довго лишає ся в душі чоловіка, як довго через тяжкий гріх против віри не стратить того Божого дару съвятої віри. А може стратити через сумніви против віри які добровільно принимає, через читане злих книжок, через недобре бесіди з невіруючими.

I Ви мої братя, що на чужині стикаєте ся з ріжними людьми, і преріжними фальши-

вими і недобримп вірамп чи релїгіями, легко можете буті наражені на страчене віри. Тож уважайте. Не читайте злих книжок, бо зла книжка то смертоносна трутина. Не входіть до церквей чи протестанцікіх, чи англіканських, чи пресвітеріяньських, чи схизматицікіх, котрі самі себе православними називають. Як єсьте в краю, де нема нашого съвященика і нашої церкви, ходіть на службу до католицької церкви, а если вдасть ся, сповідайтє ся і причащайтє ся у католицького священика. Не уважайте на те що він німець, чи француз, если лиш якимсь способом можете з ним порозуміти ся, то не бійте ся перед ним сповідати ся. Хотяй він не нашої народності і не нашого обряду, все таки нашої він віри, бо так само як і ми узнає за Голову Церкви Намістника Христового Папу Римского.

IX.

Правди віри — Божий прапор.

А щоби вам легким було устеречи ся всякого гріха проти св. віри і ненарушеним додержати сей Божий скарб, спишу Вам ще коротенько всі найважнійші правди святої нашої вірп, щоби Ви могли повтаряті їх собі і пригадувати собі науки яких Ви дітьми чи в дома чи в школі учили ся; і щобисьте могли пізнати фальшиву, ложну науку, уміли съвітло розріжнити від тьми, а правду від ложи.

Добрий жовнір знає добре свій прапор, прапор свого регіменту. І мусить єго знати, щоб в битві розріжнити де приятель і де ворог, щоб вколо свого прапора скупляти ся і разом зі своїми боронити ся і побідити. А ми всі християни і мужчини і невісті, старці і діти, ми всі гейби в війску Христа Спасителя, а вколо нас битва.

Вороги нашого спасення нападають на нас, щоб нас повалити і брати в неволю. Нам треба боронити ся, бо ту о жите йде, о вічне жите і вічне щастє. А щоб боронити ся, треба нам скupити ся около свого прапора; прапором же нашим, правди св. нашої віри. Як жовнірови треба знати свій прапор, так нам треба знати нашу св. віру, всі правди, що їх Бог обявив, а св. Церков подає до вірування. Раз враз звертаймо очі на сей Божий прапор, раз враз дівім ся де оно, се съяте знамя Христове; там побіда, там жите, там вічне спасене.

Хто хоче спасти ся, конечно потреба щоб до смерти тревав у св. католицькій вірі і після неї жив. А св. наша віра така:

Віримо що є один Бог в трох особах. Віримо в Отця і Сина і съяного Духа. Ми в імя Пресв. і животворящої Тройці охрещені і в імя Пресв. Тройці крестимо ся щодня знаком св. креста. Віримо, що три Божі Особи рівні собі і в славі і в силі, одну і ту саму мають Божу натуру, суть одним і тим самим Богом; Передвічним, безконечним, всемогучим, всеvidучим, всюдапри-

сутним, справедливим і милосердним Богом. Віримо в Бога Отця вседержителя, сотворителя неба і землі, всего що видимо і чого не видимо. Віримо, що Бог Отець разом з Божим Сином і св. Духом сотворив все що є на небі і на землі. Він всім рядить і о всім промишає, промислом своєї безконечної любові веде нас до вічного добра.

Віримо в єдиного Господа Ісуса Христа Божого Сина і нашого Спасителя, правдивого Бога і правдивого чоловіка, що в єдинстві Божої Особи, злучив Божу і людську природу, єсть Бого-чоловіком, другою особою Божою, що має заразом і Божу і людську природу. Віримо, що єдинородний Син Божий, рождений від Отця перед всіми віками, правдивий Бог від правдивого Бога, съвітло від съвітла, рождений а не сотворений, одної Божої природи з Отцем і святым Духом, з неба зійшов на землю і стався чоловіком для нашого спасеня. Приняв за чудесною справою св. Духа тіло від Преч. Діви Марії, котру яко Богородицю і Приснодіву величаемо. Віримо, що Преч. Діва Марія Божа Матір чудесним даром з неба, була в самії хвилі свого зачаття устережена від всякої плями первородного гріха. Віримо і знаємо, що Ісус Христос вмер на кресті для нашого спасеня. Був мучений, бичуваний, терпів вінчалий, розпятий за нас. Віримо, що в третій день воскрес, як предсказали Пророки, і возніс ся на небо, і з неба зіслав людям Пресв. свого Духа;

і сидить одесную Отця. Віримо, що колись прийде судити живих і мертвих, що не буде кінця Єго царству.

Віримо в св. Духа правдивого Бога і Господа животворящого, котрий походить від Отця і Сина, котрому з Отцем і Сином покланяємо ся і котрого славимо. Віримо в св. книжки Божого обявленя. Віримо, що Дух св. говорив до людей через Пророків і Апостолів.

Віримо, во єдину съвяту, католицку апостольську Церкву, під видимою головою Папою Римським Намістником Христовим і наслідником св. Петра. Віримо і визнаємо, що св. Апостольский Престол Римський і Римський Архієрей Христовий намістник на весь съвіт держить першу і найвищу духовну владу. Віримо, що Папа Римський есть наслідником св. Петра верховного Апостола, Головою цілої Церкви, всіх Християн Отцем і Учителем. Віримо, що коли в ім'я Христове проголошує яку Божу правду, правду віри і обичаїв є непомильним, т. є не може помилити ся. Має від Христа Спасителя і від св. Духа ту поміч з неба, що коли о вірі і обичаях учиТЬ съвіт християнський, не може помилити ся, так само як і св. Божа католицка Церков, коли правно на вселенський собор збирає ся, і коли Єпископи і під проводом Папи і правду віри проголошують, учатъ непомильно Богом обявленої правди.

Віримо в єдино крещене в оставленіє гріхів, віримо що в св. Тайні крещеня водою і Божим словом змиває ся з душі гріх первородний а новокрещений чоловік дістає Божу ласку і стає Божою дитиною. Віримо в св. Тайну Миропомазаня, в котрій через помазане св. великим миром і Боже слово витискає ся на душі печать дара св. Духа і умножує ся в ній освящаюча благодать Божа. Віримо, що в св. Тайні Покаяння, св. Сповіди, християнин що по крещенню Бога образив тяжким гріхом, але за ті гріхи свої щиро жалує і з них щиро сповідає ся, може від съвященика, котрий на се має від Церкви власть, дістати відпущене гріхів і тим способом повернути до Божої благодаті.

Віримо що в св. Тайні Евхаристії, словом Христовим висказаними через съвященика, ішпеничний хліб чудесним способом перемінює ся в саме правдиве животворяще тіло Христове, а вино замінює ся в Христову кров. Віримо, що в часі Служби Божої повтаряє ся не кровавим способом жертва Христової смерти; а в святім причастию християнин, що кормить ся Христовим тілом і пе чашу Христової крові, дістає примножене освящаючі благодаті і задаток вічного воскресеня.

Віримо, що в св. Тайні Маслосвята чрез помазане св. Єлеем і молитву съвященика, дає ся хорому душевна а часом і тілесна

пільга, і если того потреба — відпущене гріхів.

Віримо, що супружество, котре поміж християнами лишень через смерть може бути розвязане, есть одною із сімох через Іс. Христа установлених тайн. Віримо, що лишень одна Церков св. має від Іс. Христа власть то постановляти і заряджувати, що до тої св. Таїни відносить ся.

Віримо в св. Таїну священства, віримо що через положене рук епископских і епископську молитву, на те вибраному християнинови дає ся власть справувати св. Таїни і безкровну жертву приносити.

Віримо, що всі съв. Таїни суть через Ісуса Христа установлені на те, щоби людям давати Божу благодать і удержувати в них надприродне жите.

Віримо, що Божа благодать есть конче потрібна до вічного спасеня, що без неї не можна зділати нічого що заслуговалоби на нагороду перед Божим судом. Віримо, що через кождий гріх тяжкий ласка Божа тратить ся і що лишень через покаяне можна страчену ласку Божу наново набути.

Віримо, що за ласкою Господа нашого Ісуса Христа можемо по смерти дістати ся до Божого царства. Віримо, що воскреснемо колись до іншого житя, і надіємо ся на Божу поміч, що дасть нам так сповнити наші обовязки, щоби ми за Божою ласкою заслужили собі на жите будучого віка Амінь.

X,

Божий провідник.

Письмо св. оповідає, що коли старий праведний Товіт мав сина свого Товія післати в далеку дорогу до міста Рахи в краю Мидийськім, щоби там відобразив пожичені Гаваїлови гроші, і молодий Товія на розказ вітця шукав собі доброго і вірного товариша і провідника, Бог прислав ему Архангела Рафаїла в виді молодця, котрий офірував ся завести его до міста Рахи і назад его привести до родичів. Такого провідника потреба би і Вам, Дорогі, що не раз самі в далеку пускаете ся дорогу, в чужий незнаний край за роботою. Але до того Богом даного з неба провідника подібна есть віра св., котра дорогу житя просвічує і вказує нам куди йти, що робити.

Без того Божого провідника ми би блукали ся в житю, як в темну ніч, так як блукають ся ті, що на своє нещастє від того Божого провідника відступили і зійшли на манівці своїх пристрастій.

Жиуть, але лишень тілом; жиуть але не знають по що і на що. З дня на день шукають своєї поживи, дододжують пристрастям; жиуть, але лишень тим житем, що кінчить ся в темнім гробі. Нема в них того ліпшого вищшого житя, що лишає ся нам і по смерти тіла і буде нашим щастем у вічності.

Тому, мої Дорогі, коли Господь Бог дав нам то щастє бути дітьми християнських католицьких родичів, і бути вихованими в християнській вірі, жиймо після приписів віри, нехай віра не буде в нас мертвa, ділами показуймо що ми християни.

Жите наше подібне до тої подорожі через широке далеке море, філії житя кидають човном на всі сторони, то взносяться над ним якби мали єго затонити, то знова поривають в гору, щоб опісля в глибоку пропасть між філями кинути; щасливий хто має добре спльне човно, хто на безпечнім великім корабли робить подорож; але у кого човно слабе, або хто так нерозумний, що човно покидає і в плав пускається на море — певно пропаде.

Тим човном в житю св. віра. Без неї неподібно дістатися на другий берег щасливої вічності. У кого віра слаба, мертвa, без діл, — легко пропаде. Хто нерозумний, покидає човен, з корабля кидає ся в глибоке море, відступає від св. віри, покидає св. католицьку Церков; віддає ся ложним пророкам, згубним проповідникам фальшивої науки, той якби вже згинув; хиба чудо Божого мисосердия може еще вирвати его з пропasti загибелi.

XI.

Божий корабель.

Корабель, що веде нас на другий берег щасливої вічності, есть і Церков съв. що ві-

ріп учить, віру піддержує, і Божі правди до вірування подає. Тому лиш сей буде добрі віри держати ся, що до смерті лишить ся вірним сином, доброю дитиною св. католицької Церкви. Лиш сей переплине широке море, що відбуває подорож на сім кораблів.

Подорож далека і трудна. Не один корабель, не одно човно буря розбиває, затоплює філя, заносить вітер на безлюдні острови. Лиш сей корабель безнечно уникне і бурі і вітру і підводних скал, котрий має Богом поставленого керманича, що з Божою помочию, з помочию Духа св. веде корабель.

Церков Христова есть лишенъ одна, вѣримо в одну Церков. Не можетъ быть двохъ Церквей заложенихъ черезъ Иисуса Христа. Нема двохъ кораблівъ, що могли бы на другой бік завезти. Всѣ, що беруть подорожниківъ, розібють ся по дорозѣ, лиш оден спасе ся. Легко той оден корабель розпізнати поміжъ всіма; по Божімъ керманичу пізнаємо его. У иныхъ або керманича нема, або хто небудь бере керму въ руку.

У пресвітерянів наука така. Можешъ со-бі Письмо святе толкувати якъ самъ хочешъ, выбери собі зъ него що тобі подобає ся, а і та віра що еї собі самъ выберешъ зъ Письма св., не обовязує тебе нічимъ въ житю, можешъ собі жити якъ хочешъ.

Хтожъ не видить, що зъ такою кермою корабель мусить розбити ся, а може і прямо

корабля нема. Та наука така, якби хто казав, єдай на мітлу як на корабель і юдь через море.

А у схизматиків знова керманича нема. Їх православними називають, хотій по справедливості одна лишенъ католицка Церков есть православною, і хто в Церков католицку не вірить, а ще більше відкидає Непорочне Зачатіє Прч. Діви, той і не має права православним називати ся.

Церкви, що відшали від одної, съятої вселенської Церкви, епископи, тай патріярхи, що збунтували ся против своего наставника вселенського зверхника і учителя, кождий має свій корабельчик і в своїм корабельчику, після своеї голови, веде людей. Можна съміло сказати, що Церков восточна не злучена з Престолом Римским, то не одна Церков — длятого і не єдина Церков Христова — то малих Церквей триста, чотириста чи там тілько кілько есть епископів. А до того, тих всіх керманичів, хто поставив керманичами кожного в корабельчику ? по більшій части съвіцкі урядники. В Росії Синод, що стоїть під міністерством, і яким рядить съвіцкий Прокурор, назначує і скидає Епископів коли і як хоче. Він всім в церкви рядить, стоїть над епископами, заступає голову Церкви, а сам есть собі урядником, що може і в Бога не вірити.

Хтож не видить, що з такими керманничами та на таких корабельчиках, не до-

бре пускати ся в далеку подорож, що такі керманичі дуже легко заведуть на погибелътих, що їм віддадуть ся в опіку.

Вже ж і ведуть в погибелъ. Ось бо до чого завели. Завели до науки, що Пресв. і Преч. Діва Марія почата в грісі так, як кождий з нас.

Православні в більшій часті люди добрі. Нарід такий як і в нас, і побожний і працьовитий а в багатьох сторонах непропонуваний і темний єще гірше як у нас; хто в добрій вірі і несъвідомо і відлученим від загальної Церкви, той може за Божою благодатию спастися; бо належить більше до нашої Церкви чим до тих провідників, до тих фалшивих пророків, що на бездорожа ведуть бідних людей. Опи перед судом Божим відповідять.

Але що до злого ведуть, то може вже з того пізнати, що завели в таку фалшиву і безбожну науку. По овочах їх пізнаєте їх **Що плодом є дре́во позна́но буде́тъ** (Мат. XII, 34.) Кождий щирій добрий християнин бачить, що неправдива і безбожна є наука, котра каже, що Преч. Діва Марія Божа Мати, зачала ся в первороднім грісі і була хотіби коротко невільницею диявола.

А довсли і в установах на бездорожа, коли приміром в Росії є установа така, що священик має сповідаючого ся перед ним грішника, відразу до поліції донести, коли лише є сповідає ся з чогось, що правильству противить ся. Такі то овочі бунту

против своєї найвищої церковної влади і відреченя ся від церковної єдності; від одної, съятої, соборної і апостольської Церкви.

І віддай же ся тут такому провідникови! Сїдай на корабельчик, що то его та-кий керманич веде! Пускай ся на широке море! віддай єму в руки свою душу і справу свого вічного спасеня!

Чи треба показувати ще як небезпечно відступати від съв. віри, а приставати на чужі науки? Чиж потреба з ряду доказувати як кожда з них — з тих що поза католицькою Церквою стоять — і фалшиві і небезпечні?

Їх тілько намножило ся по съвіті, тілько є преріжних фалшивих і сект і вір і наук і Церквей, що не легко можна їх зчислити: методисти, пресвітеряни, англікані, протестанти, евангеліки, кальвіни, лютерани, баптисти, квакери, цвінгліанци, янсенисти, старо-католики тай хиба додати ще ботокудів! Де рушиш ся за границею, там всюда знайдеш проповідників і книжочки і брошюри. Кождий тих преріжних сект на свій бік тягне, а тягне тим ревнійше що як кого затягне то її закладе на него добрий податок. Щасливі ми коли маємо від Бога самого дану певність, що керманич нашого корабля, Богом самим установлений і Божу поміч до заряджування съв. Церквою має.

Кому ж Христос сказав: „**Пасій йгнци моя, пасій євци моя**“ (Іоан. XXI, 15.) як не Петрови? О кім сказав „на се́мъ камени сози́ждє Церковь мою й враты йдова не одоле́ють ёй“ (Мат. XVI., 18.) як не о Петрі? На кім Церков побудована як не на Петрі?

І кому дав Христос: **ключи царства небеснаго**“ як не Петрови? і кому приказав **оутверждати братію свою**“ (Лук. XXII, 33), як не тому, котрого поставив зверхником Апостолів і намістником своїм на се́мъ съвітї? А хто наслідником св. Петра, як не Римський Архиерей? Хто учителем вселенної? Хто Отцем цілого християнського съвіта? Хто головою Церкви, як не Римський Папа?

XII.

Найбільший скарб.

Есть оден скарб, дорожший, цінніший над всі скарби сего съвіта. Цінніший від золота, від срібла, від дорогих каменів, від богатих палат; скарб так цінний, що варта ціле жите працювати і трудити ся, ціле жите шукати, щоби его набути. Есть оден скарб укритий на съвітї а коли знайде его чоловік, від радости йде і всю що має продає і купує его (Мат. XIX, 44.). I есть одна дорогоцінна перла, що як єї зобачить купець, йде і продавє все, що має і купує єї.

Чи ви знаєте де та дорогоцінна перла, той скарб укритий, де то безмірне золото,

дорожче від всякого золота, і ті дорогоцінні камені, що красою, блеском, ціною, перевишають всяке поняття людське, і всяку міру і вагу і ціну, що можна єї найти на сім сьвіті.

Блеск тої перли, ясніший від сонячного блеску в ясний день в полуднє; а єї краса перевишає всі краси і всіх цвітків польних і всіх ясних зір на небі; а єї вартість така, що якби хто міг за ню віддати мільйони і міліарди найменшої землі, і фіри золота і срібла, то би єще нічо не дав такого, щоби хоч з далека зближалося до єї вартості.

А дорогоцінна та перла може стати власністю кожного з нас. Кождий з нас може єї посісти як свою і через ню стати ся богатішим від всіх царів, могучим як ангели небесні.

Та перла, тої скарб то Божа благодать.

Добре каже св. Письмо, що то скарб укритий; голим оком тіла не можна го зобачити, віра доперва показує его красу і его вартість. Кождий чоловік може той скарб набути, може его на власність посісти, може его множити кождим добрим ділом. І не лишенъ може набути; кождий християнин дістає его даром в хвилі крещення і має так довго, як довго не образить Бога тяжким гріхом; має го укритим в душі. Царство Божє виуть вість єсть.

Оком тіла не можемо зобачити, чи яка душа є праведна, живе Божою благодатию,

чи лежить в тяжкім грісі. А однак яка то безмірина ріжниця між душою, що має Божу благодать, а душою, що живе в тяжкім грісі. Ласка Божа робить душу съятою. Чоловік, що живе в стані надприродної освячаючої ласки, есть Божою дитиною, братом небесних ангелів, наслідником Христового царства. Душа його чиста, ясна, съвітить як небесне сонце. То всео перед очима людей закрите. Але Бог з неба споглядає на ту душу і тѣшить ся нею як своєю дитиною. А Божі ангели і съяті любують ся в красі тої освячененої душі і уважають ю за свою, за близьку, за рідну.

Якаж страшна ріжниця заходить в тій душі, в хвилі тяжкого гріха. Блеск душі затратив ся, краса єї зникає; душа забруканана, забризгана болотом пристрастій гріха. **Каку потімнѣ злато, як ізмѣнися срібро добре!** (Плач. Іерем. IV. 1.) З обридженем відвertaє ся від неї Бог. Не пізнає в ній своєї дитини, і ангели і съяті бридять ся нею. В хвилі тяжкого гріха з Божої дитини стає ся невільницею диявола. Право до небесного Царства заміnilа на засуд на вічний огонь в пеклі. Перед хвилею єще кожде найменше добре єї діло записували небесні ангели, щоб впімірити колись небесну надгороду. Всії сї заслуги іронали. Тій душі, що в стані смертного гріха находить ся, по справедливости і правдї вже нічо не належить ся крім вічного засудження, вічної кари. Хвилю єще перед гріхом та душа

могла свободіно з Богом розмовляти, і Бог радо і з любовю вислухував побожні єї молитви. По грісі молитви душі і єї добрі дула, єї добра воля не мають перед Богом вартості.

Кождий з вас, кождий християнин одержав Божу благодать в хвилі крещеня, мало таких, котрі би додержали єї до смерті; много премного на жаль, Бога тяжкими гріхами ображають і тратять ласку св. крещеня. І тоді вже нема іншої заради, іншої дороги до спасення як покаянє. Треба Божої кари бояти ся; з обидженем і відразою відвертати ся від гріха, причини тої кари, з теплими слезами покаяння треба звертати ся до Бога милосердного, небесного Отця. Як блудний син треба Єму приносити щирій жаль, щире постановлене поправи. Треба щиро перед съвящеником сповідати ся, покаяти ся, змінити жите і поправити ся.

XII.

Свята обітниця.

Отці духовні заохочують вас, щоби ті, котрі в далеку вибирають ся подорож, перед виїздом з хати зложили торжественне приречене, що до смерті будуть кріпко держати ся св. нашої католицької віри і що не дадуть ся звести на бездорожа ереси або схизми. Важна ся обітниця, повтаряйте її собі часто, часто прирікайте Богу і просіть

Бога о ту ласку, щоб вам дав вітревати і сповнити дану обітницю. І не бійте ся ту обітницю робити, не бійте ся єї відновляти за кождим разом коли з дому на довший час відізджаєте.

Відай нема річи важнішої для наших людей, як щоби ясно розуміли свою віру, добре о ній памятали і твердо єї держали ся. Аж страх, аж встид подумати, кілько то людий дає ся чим будь збаламутити противниками¹ св. віри. Приїзджають до Америки і навіть не запитають нераз, де наша церков і де наш съященик, а відразу йдуть до православної церкви, так якби цілком своєї віри не знали, якби її не любили і не цінили.

Що обряд в православних церквах та-
кий сам як в наших, то кождий знає; але
иньша річ обряд а іньша річ віра.

Ті єпископи, що колись разом з гордим Фотієм і безсовістним Керуляриєм бунт піднесли против Христового Намістника, задержали восточний обряд, а правдиву Церков покинули, бо опісля і віру сфалшували, понаробляли собі наук, що прямо противлять ся правді і Божому обявленю. Тай і від них таке пішло, що наш грецький і греко-славянський обряд маемо не лиш ми католики-русини, але і православні, Серби, Болгари, Росияне.

А хтож не видіТЬ, що віра важнішша від обряду. Обряд внішна форма, внішна одежда, а віра звязь з Богом і дорога до Царства не-

бесного. Обряд наш любимо, цінimo, знаємо, що треба его держати ся, що встид, що гріх его покидати. Але віру, Богом обявлені правди мусимо більше цінити і більше еще любити і твердше єще їх держати! ся. Обряд і всі съвяті обряди то чудна золота одежа, що украшає царицю, св. Божу Церков, як каже псалом: XLIV, 10: *предстà царыца бдесню твè, въ ризахъ позлащенныхъ одѣжна пренепрена.* Але як та сама одежда може укривати живого чоловіка і покривати бридкий труп, так само може той сам св. обряд прикривати і украшати правдиву віру в правдивій съв. Церкви, але люди можуть і того самого св. обряду надуживати на те, щоб прикривати ереси, блуди і схизму.

То всю мусять знати наші люди, если мають безпечно спастися.

Християнин, котрий сего не знає, може єще в своїм селі безпечно жити і умирати, если буде жити після заповідий Божих, если буде гріха стеречи ся, за Божою ласкою буде спасений. Але хто вже пускає ся в съвіт поміж чужих людей, если добре тих всіх правд не знає, буде наражений на тілько небезпеченьств, що ледво потрафить їх уникнути.

Бо треба вам знати, що то не мале нещастє стратити віру, покинути а перейти до фальшивої якої церкви. Бо поза католицкою Церквою нема спасення.

Хто від віри відступить, то якби пропав; хто Церков покине, від того Бог від-

ступить і той в чужій вірі, в чужій церкві не знайде спасеня.

Тих всіх правд учите ся єще через ту св. обітницю, котру даете свому духовному Отцю виїжджаючи за границю. Отець духовні мають нагоду поучувати, пригадувати, перестерігати; вже самі складаючи обітницю ліпше розумієте небезпеченство, яке грозить і звязуєте ся до смерти з Ісусом Христом і Єго св. Церквою.

Не бійте ся також, щоби з тої обітниці виходили які більші гріхи якби съте не додержали. Она лиш помагає витревати в вірі і Церкви кріпко держати ся, і без тої обітниці і без тої присяги, само зі себе вже страшний гріх відступити від Церкви, стати відступником якби Юдою.

Вже всюда у нас в Галичині у всіх епархіях таке розпоряджене: ті що виїжджають за границю на роботу, мають перед виїздом зложити приречене твердо держати ся св. віри і Церкви. Може однак бути, що много з вас з села виїхали тайком перед духовним отцем. Для того тим письмом заохочую вас всіх разом і кожного з вас з окрема, щобисъте то приречене зложили. Если вже того не можете зробити в своїй церкві перед своїм отцем духовним, то бодай у власнім серцю перед Всешишим Богом.

Подам вам ту і форму такого приречення гейби молитву, котру можете собі не раз а по кільканайця, по кілька десять,

по кількасот разів відчитувати, щоби чим раз більше і більше утверджати ся в св. вірі, і чим раз стараннійше стеречи ся всякої небезпеченості в тій справі. Найже таке приречене буде і щоденною постановою і щоденною вашою молитвою:

XIV.

Молитва, котру що дня треба повтаряти.

Вірю Господи у всео то що Ти обявив а св. Церков католицка до вірення подає. Вірую, що ціла Тобою обявлена наука есть непомильною правдою для того, бо Ти Боже єси предвічною безконечною правдою, і ніяким способом ані Сам не можеш помилити ані нас в блуд впровадити.

Хочу належати до св. католицкої Церкви, до котрої належали мої батьки, діди і прадіди; хочу в тій Церкві жити і в тій Церкві умирати.

В присутності Пресьв. Діви Марії, святих Ангелів і всіх Божих Угодників в небі, прирікаю Тобі торжественно, Христе Спасителю, що до смерти буду держати ся кріпко съятої католицкої віри; що не відступлю від неї і не дам ся від неї відорвати.

Прирікаю, що до смерти буду добрым сином (донькою) съятої католицкої Церкви; що не відступлю від послуху належного

Христовому Намістнику, що так як я народив ся в злуці з Престолом Римским, так хочу в тій святій унї і умирati.

А Ти Боже предвічний, допоможи вірно аж до смерти доховати того приречення. Дай мені ласку устеречи ся небезпеченъств; скріплай мою віру, стережи мене перед ворогами спасеня і дай в Твоїй ласці жити і в Твоїй ласці умирati. Так мені Боже допоможи і всі Святі. Амінь.

XV.

Ангельска пожива.

Отці Духовні поручають і заохочують Вас і до того, щобис্যте перед виїздом з чужий край приняли св. Причастие і тим способом віддали Ісусу Христу ціле своє жите і цілу свою будучність і зеднали собі Єго поміч і Єго ласку на час тої подорожи як і на ціле жите.

Дуже красна і добра установа: з Богом Ісусом Христом зачинати кожде діло. Красний звичай, перед далекою подорожию приступати до св. Причастия. До того вас днесь еще і заохочую, бо видите — дорогі, — нема річи страшнійшої для душі, як довго жити без того ангельского хліба, без тої Божої поживи.

Не дай тілу через кілька днів юсти, ослабне і станеся неспособіним до праці, чиј буде інакше з душою? І душа потребує

корму. Відмов їй того корму, не дай їй Ангельського хліба св. Причастия, а буде подібно як тіло сохнути, нидіти, слабувати і легко буде наражена на смерть, на гріх тяжкий.

А коли ж більше потреба того ангельського корму як не тоді, коли душа наражена на небезпеченство гріха. Душа здорова, сильна, легко таке небезпеченство перенесе. Бог не дасть їй упасти, буде їй з дня на день давати тільки ласк, що не трудно їй буде покуси поконати і лишити ся вірною Господу Богу. Противно, коли душа слаба, хора, коли сил не має бо рідко дістает Божий корм, съянте Причастие, тоді мало має Божої благодати, бо і мало дбає о Божу благодать. Перша покуса валить єї з ніг, при інерції покусії упадає в гріх, і тратить жите Божої благодати.

А ту на нещасте коли би Вам найбільше було потреба тої помочи, тої сили, яку дає св. Причастие, тоді як раз найтруднійше Вам приступати до св. Причастия.

Там, де на роботах перебуваєте, нема нашої церкви, а наш священик рідко коли може приїхати; а в деяких околицях то і зовсім ніколи не приїде. Тому — Дорогі — треба Вам радити собі як лиш можете. Приїде наш съянщеник, то не залишіть сеї нагоди сповідати ся і запричащати ся. Ви-сповідалися ся і запричащали ся одного дня, на другий день есть еще Служба Божа і ви маєте хвильку часу, запричащайте ся

єще раз. Лише нь уважайте, щоби тої днини жадним гріхом не образити Бога. Жийте через день, як колибисьте мали на другий день ставати перед самий Божий суд. Наїтак та днина буде для Вас днем съятим, не без роботи але без гріха. Отак би варта ціле жите пережити; отак би потреба бути все готовим.

Всюда і все так треба жити, о скількоож більше Вам на чужині, далеко від своїх, далеко від церкви.

Кількоож то разів лучає ся, що хтось нагло умирає. Ось не даліше як в тих днях коли то пишу, (а пишу в пяту неділю поста 24 марта в монастири Лаврівськім) трох людей нагло тут в околиці і у Львові вмерло і то зі самих знакомих.

Кількоож то робітників по фабриках і копальнях умирає через якісь нещасливі случаї, а умирає так, що не то нема часу закликати съященика і сповідати ся, але нема часу перекрестити ся.

Щасливий хто так живе, що все готовий ставати на Божий суд, щасливий хто сповіняє той приказ Ісуса Христа: „**Будьте готові, яко не в'єсте днє ни часа въ онже Сынъ человѣческій прійдетъ**“. Щасливий хто все живе в освящаючій Божій благодаті, не зносить на душі тяжкого гріха.

І не думайте щоб то була річ тяжка так жити. Гріх тяжкий то річ велика, річ страшна, мерзенна. Бояти ся річи страшної, бридити ся брудом, річию мерзеною, та-

то річ цілком природна, на те не потреба ані великої мудrosti, ані великої чесноти.

Чись видів коли, брате, людского трупа лиш чотири пять днів по смерти, коли вже розкладає ся і вже перестає бути подібним до людского тіла? Ісли ти такого трупа видів, єсли ти почув страшний трупячий сочух, певно що з відразою, з обрідженем ти відвернув ся від того страшного прикого виду. Чи думаєш, що душа, котра довго в тяжкім грісі находить ся, не єсть ще бридшою? Чи думаєш, що зараза гріха не затроює ще більше воздуха?

Душа що в грісі живе, прямо розкладає ся, гніє, хотяй поверха прикриває її красне тіло. Але най на тяжкий гріх прийде смерть, і душа і тіло лишить ся вже на віки в розкладі, в гнилі, без жадної краси, без жадної відради.

То одно знай, о тім памятай, а будеш стеречи ся гріха. А єсли пристрасти і покуси нападуть на душу твою і будуть її шарпати на всі сторони як дики пси, не віддаш ся їм, але будеш щукати помочи і силі против мерзених покус і бридких пристрастій; а поміч і силу знайдеш в сповіди, в молитві, в св. Причастию.

А може порадиш собі, може знайдеш спосіб приступити до св. Причастия навіть тоді, коли не маєш такого съященика, перед яким ти міг би висловідати ся. Може знайдеш съященика, що тебе бодай яко тако порозуміє, або котрому ти чи по ні-

мецки чи по англійски, бодай яко тако ипотрафиши головні річи сказати. А если так не удасть ся зробити, то можеш собі і так поступити, що до Причастия підеш і без сповіди.

Невно що так не можна зробити коли на душі є тяжкий гріх, бо без стану освячаючої благодати причащати ся то зневажене св. Тайни, то съвятокрадство.

Але если тяжкого гріха не маєш, хотяй і місяць і два минуло від твоєї сповіди а чуеш, що твоїй душі потреба помочи, потреба більшої Божої ласки, тоді не питай, як уміеш, як можеш, приготуй ся як уміеш, кай ся зі всіх гріхів цілого житя, і прибігаї до Ісуса Христа з вірою, з надією, з любовію.

Приходи до Него, як хориї до лікаря, як жебрак до богача, як блудний син до милосерного Отця і будь певний, що Христос не лишить тебе без помочи. Він сказав: „Прінадітьте ко мнѣ всі трэждáющіися ў бремененії, ю ўзъ ѿпокóю въ“ (Мат. XI, 28). Та обітниця Христова сповнить ся на тобі.

Нема в місци церкви нашого обряду, то знаї, що можеш причащати ся і в латинськім обряді, і через те на обряд латинський не переходиш, не покидаеш свого обряду.

Памятай все: св. Причастие якби жерелом всякого добра. Все знайдеш у Ісуса Христа велики богацтва Божої благодати. У Христа здоровле для твоєї душі, і Боже

съвітло і сила і потіха і поміч. У Ісуса Христа живе і спасене, а в св. Причастию завдаток світлого воскресеня в день Божого суду.

XVI.

Як пости мають заховувати робітники.

Така є ріжниця між Божим законом, а законом съв. Церкви, поміж заповідями Божими а заповідями церковними: що Божий закон треба заховувати все і всюда, хотійби навіть прийшло і жите положити, ніколи не годить ся переступати Божого закона, навіть для ратовання і житя і майна і слави. Заповідь же церковна так обовязує, що коли християнинові є дуже прикро і дуже тяжко її сповісти, то в таких случаєх Церков не хоче людий обовязувати і можна без гріха то робити, що в інших обставинах було би тяжким гріхом.

Піст, се заповідь церковна. Коли проте християнинові для якоєсь причини стає дуже тяжко річию постити, тоді Церков его до посту не обовязує, позваляє тоді не заховувати посту.

Приміром, коли хто так хорий, що пісна страва пошкодила би єму і через піст мав би тяжко патерпіти ся, тоді може юсти мясо хотяйби і в п'ятницю.

Або еслиби в дорозі чи де лучилося таке, що ніяк не можна дістати пісної страви

і треба би цілий день нічо не їсти. При праці цілий день нічого не їсти річ дуже тяжка, для того на такий случай Церков у перед вже позвалиє посту не заховувати. Дуже часто робітники суть в такім положенні. Якщо не будуть їсти то, що їм дають, то нічого не дістануть, або треба їм буде дорого харч платити. В таких случаях єдьте супокійно то що вам дають, не будете мати гріха.

На кождий случай, щобисьте знали, чого вже безпечно можете держати ся. Всіх вірних, поручених моїй духовній опіці, увільняю на час перебування на роботах за границею від всяких постів, крім одних пятниць, коли без великого труду можна пісні страви мати.

XVII.

Святочні дни.

Відай у всіх краях, в копальнях і при рілі мають робітники день недільний вільним і могутъ той день святкувати. О то лише йде, щоби єго достойно святкувати.

Най неділя буде дійсно для вас днем святим, днем Господним, а не припадком сохрани Боже, — днем піаньства і розпусти.

День недільний має бути і відпочинком по праці цілого тиждня, але не лишень відпочинком, — маємо обовязок в тім дни Всешиньому Богу, Сотворителеви і Панови

нашому віддати славу і честь, поклін богохочитаня, подяку за всі Єго дари, перепрошеннє за всі ухиблення і гріхи, треба нам в той день усильнійше як коли небудь інде просити Бога о потрібні до життя християнського ласки!

Християне суть обовязані в неділю вислухати Служби Божої, хиба неможність, або дуже тяжка перешкода звільняє їх від того обовязку. Хто без важної причини опустить Службу Божу, має тяжкий гріх, а до того показує, що на душі елінім, нерозумним, не знає, що Божа благодать, не знає як цінні дари роздають ся тим, що в неділю стануть перед Господом Богом.

Не ми робимо ласку Господу Богу, коли в неділю прийдемо Єму поклонити ся, але се наше добро, се для нас ласка, що Бог нас до себе допускає.

Чи ж сама природа не учитъ чоловіка, що здорово вигрівати ся на сонці і віддихати съвіжим чистим воздухом? Кого ж треба змушувати і силувати щоби кормив своє тіло?

І якже може бути для християнина тяжким обовязком ставати бодай раз в тиждень перед тим Сонцем правди, жертвеником Божим і вигрівати ся в теплих промінях любови Христової і кормити душу словами молитви, Божим словом, съв. Причастством.

Розумію, що тілесна їда, потреби тіла, так накидають ся тобі, що о них не годен

забути, що хліб тіла в твоїх очах перша річ. Най буде. Але чи має бути вже і першою і поспідною? Чи вже душі нема, чи єї не треба кормити, о ній дбати. Чи нема Бога на небі, котрому треба покланятися? Чи нема Божого суду, котрого треба боятися? Чи чоловік такий скрізь подібний до звірівни, що лишень єсть, спить і тілом живе і робить тілесну роботу? Чи ж нема в нас безсмертної душі, створеної на образ і подобу Божу? Чи ж годиться ся о ній забувати? Чи ж вічне спасення не є річкою найважливішою?

День недільний, то хвиля, в котрій як раз потреба працювати для душі і о душі памятати, о єї здоровлю, о силі, о єї праці, о єї потребах, о єї життю і о тім життю, яким маємо по смерті вічно жити.

Працюєш в такій околиці де нема нашої католицької церкви т. е. анті церкви нашого обряду, анті церкви католицької, німецької, французької чи якої там. Не можеш бути на Службі Божій, то бодай того дня більше помоли ся, бодай собі і товаришам прочитай яку побожну книжку, бодай старайся щоби ти того дня єще більше стерігся тяжкого гріха як коли інде.

А є католицька церква, то не залиши пійти на відправу, хотяй і Божого слова не розумієш і відправа тобі чужа, досить з тебе того, що знаєш. А знаєш все те: Во всіх католицьких церквах так само як і у нас Ісус Христос присутній, укритий в Найсьв. Таїнств Евхаристії і всюда рівно дає ся Божка

ласка в Святих Таїнах і всюда можна, всюда треба помолити ся Богови і всюда так само як у нас править ся Служба Божа а в часі Служби Божої приносить ся безкровна Жертва Христової смерти. Не уважай на те, що то церква іншого обряду, а о тім однім памятай, що ти обовязаний в неділю Богу поклонити ся, день святий съвяткувати і бути на Службі Божій.

До церквей однак православних, чи протестанців не ходи, бо тим не лише не віддаш службу Богу, але єще стягнеш на душу гріх.

Пійти на богослужене до церкви еретиків або схизматиків то так, як би бодай в часті на їх віру приставати, відрікати ся своєї, тому то се тяжкий гріх против віри. Се велике небезпеченьство для душі.

А хто сповідає ся перед съяцеником православним т. е. восточним не підчиненим св. Апостольському Престолови Римському, той пе лиш тяжко грішить, але робить такий гріх, що з него в нашій Церкві у всіх трох Епархіях одні лиш єпископи могуть розрішити. Сповідь така є і неважна і грішна і заслугує на сю церковну кару.

Варта додати, що як хто покине нашу Церков і таки цілком перейде на іншу віру, то стягає на себе кару церковної клятви, є відлучений від Церкви і як би до нас до краю пазад вернув, то хиба за осібною властю даною від єпископа міг би, якщо каяв ся — бути заново до Цер-

кви принятий. І тоді мусів би прилюдно відрікати ся єреси і схизми, визнавати съв. віру, прирікати вірність і послух съв. Отцеви. Если би в єреси якоєсь секти вінчався, то таке' супружество було би неважне перед Богом і съв. Церквою, уходило би за жите на віру і було би таким грішним житем. А если такий до съв. віри за Божою ласкою вернув би — мусів би єще раз заключати супружество.

Крім неділі мусите конче в Німеччині бодай чотири Празники на рік съвяткувати: Різдво, Йордан, Благовіщене і Чесного Хреста. Ті празники Ви повинні собі в контрактах застерігати, а опісля як найпобожнійше обходити, так, як маєте побожно і съвято съвяткувати неділю, т. е. потріба вам, о скілько се можливе, конечно бути на Службі Божій, тяжкої роботи не робити і усильно стеречи ся того, що мало би день съв. зневажити і через те тяжко образити Бога. Коли випадають інші дни съвяточні незастережені контрактом, вільно вам тоді працювати. Мусите проте контракту додержати і ті празники обходити в найближчу неділю. Если де в якій околици всі робітники оден з тих празників обходять і мають день вільний від роботи, тоді добре в сей день празник обходити т. е. бодай де можна піти на Службу Божу, більше в сей день помолити ся, — як маєте побожну книжку читати і уважно стеречи ся гріха.

XVIII.

Поворот до дому.

Коли молодий Товія пустив ся в далеку дорогу, старі родичі дома з тugoю очікували хвилі его повороту, стара мати що дня виходила на дорогу вичікуючи сина, старий, сліпий батько з тugoю і жалем рахував дни від хвилі праціаня. Коли молодий з товарищем своїм зближав ся до дому, з далека побачила і пізнала его стара мати і побігла сказати батькові і не було кінця радості привітаням, щастю.

I Вас — Дорогі — щосьте за зарібком пустили ся в далекий край, з тugoю вижідають старі родичі дома. Рахують дни і години до вашого повороту; очікують, що вернете до них, щоби любовю, вдячностю, працею, відплачувати ся їм за їх любов, за труди і праці виховання і помочи їм побожно і мирно дожити свого віку.

Очікує вашого повороту і весь народ. I взглядом него маєте до словення съяті і важні обовязки.

Молодий Товія прине старому батькові жовч риби зловленої в ріці Тигрі і тою жовчею помазав очі старого і більмо зійшло з очій, старий прозрів.

Наш народ — Дорогі — убогий і не просвічений, подібний до того старого сліпця. За границею маєте можність і нагоду просвітити ся; научити ся не одного хосенного і вертати домів з просвітою і культурою

рою, котру опісля можете братям що дома лишили ся, свому народови передати. Бачте лишень, щобисьте дійсно лишень добро принесли. Умійте розріжнити здорове зерно від погоди; принимайте добрий примір чужих, а відкидайте лихий.

Най Вас Бог стереже, щобисьте мали вернути зіпсутими, неморальними, най Бог Вас стереже від того нещастя і ваше рідне село. Якби ви мали вернути домів зіпсутими і вернувшись опісля інших исували і до злого вели, або якби ви вернули без віри і зачали давати самим поступованем злий примір; то ваша подорож і ваш поворот були би правдивим нещастем для рідного села і для родини.

Що вам з того прийде, що заробите на чужині, хотяй би і великі гроші, если запропастите свою душу і если станете причиною погибелі для інших? Нема таких богацтв на сьвіті, за які можна би відкупити душу, коли раз пронаде: „**чтò дàстъ чéловéкъ йзмéнè за дéшвъ свою?**“ (Мат. XVI, 26). Душа має безконечну вартість, коли Ісус Христос не сумнівався Кров Свою пролити, щоби ю спасти.

Їдьте з Богом і з Богом вертайте здорові на душі і на тілі, вертайте лучшими як ви виїхали, вертайте з Божою благодатию.

Всіх Вас — Дорогі — виїжджаючих і тих, що там вже за границею працюєте, пращаю словами сьв. Письма: „**Ôбйтамъ на небеси Бóгъ, благовстрóйтъ путь кáшъ и ѿгелъ єгѡ да спватешествуетъ камъ.**“ (Тов. V, 17).

XIX.

Лосьвята і відданє ся Христовому Серцю.

О наймилійший і Найсолодший Ісусе, Спасителю людского рода, поглянь на нас що покірно припадаємо у стіп Твого жертвеннника. Належимо до Тебе і хочемо бути Твоїми; і днесь, щоб бути сильніші злученими з Тобою, кождий з нас віддає ся добровільно святійшому Твому Серцю.

Много єсть таких, що Тебе ніколи не знали, много, що погордили Твоїм законом і відреклися Тебе. Милосердний Ісусе! умилоседи ся над ними всіми і приверни їх до Свого Святійшого Серця.

Господи! Будь царем не лишень тих вірних, що ніколи не вілдалили ся від Тебе, але і блудних дітей, що Тебе покинули; здірай, щоби скоро повернули в вітцівські обняття, щоб не згинули в біди і голоду.

Будь Царем зведеніх блудною науковою і тих, яких відлучила незгода; приведи їх до пристани правди і єдності віри, щоб вскорі був лиш один пастир і одно стадо.

Будь в кінци Царем і всіх тих, котрих держить суевіре, поганство, — зволь виграти їх із тьми і довести до съвітла і Божого царства.

Дай, Господи, Своїй Церкві тревалу свободу, дай всім народам лад і супокій;

зділай, щоби від кінця до кінця сьвіта розносився один голос: Слава Божественному Серцю, котре дає нам спасене, Єму честь і сила і слава нині і присно і во віки віков, аминь.

Конець і Богу слава.

*Писано в Девятниках в листопаді року 1911
і в Лаврові в березні 1912. Друковано в Жовкві у
ОО. Василиян.*

+Андрей
Миронович

З м і с т:

	Стор.
Вступне слово	3
I. Контракти — обовязок	5
II. Зложений гріш	12
III. Розбій на гладкій дорозі	15
IV. Пеколінна печера	18
V. Краса білої лелії	23
VI. Божа робота	25
VII. Що Богу належить ся	27
VIII. Віра — Боже съвітло з неба	30
IX. Правди віри — Божий прапор . .	32
X. Божий провідник	38
XI. Божий корабель	39
XII. Найбільший скарб	44
XIII. Съвята обітниця	47
XIV. Молитва, котру що дня треба повтаряти	51
XV. Ангельська пожива	52
XVI. Які пости має робітник захову- вати	57
XVII. Съвяточні дни	58
XVIII. Поворот до дому	63
XIX. Посвята і віддане ся Христовому Серцю	65

